

Фукалов В. А. Організаційна взаємодія банківських установ з платіжними системами в Україні. *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: виклики, реалії, стратегії*. (17-19 травня 2023 року, Сумський державний університет, м. Суми), 2023. – Суми:СумДУ, 2023, С.9-12

ОРГАНІЗАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ З ПЛАТІЖНИМИ СИСТЕМАМИ В УКРАЇНІ

Фукалов В. А.

*студент ННІ БіЕМ, 4 курс, гр.ЕН-91/2бфк
спец. 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.
Сумський державний університет, м. Суми
Науковий керівник – Плікус І. Й. – доцент кафедри
фінансових технологій і підприємництва*

Загалом організаційна взаємодія банківських установ з платіжними системами в Україні є важливим елементом фінансової інфраструктури країни, адже платіжні системи дозволяють банкам та іншим фінансовим установам здійснювати безпечні та ефективні операції з грошовими коштами.

Мета та завдання дослідження полягають в аналізі організаційної взаємодії банківських установ з платіжними системами в Україні.

Аналізуючи дану взаємодію, можна зазначити, що даний вид синергії є досить ефективним. В першу чергу через свою автономність та захищеність. Банки та інші фінансові установи здатні швидко та безперервно здійснювати платежі з використанням різних платіжних систем. При цьому, системи забезпечують високий рівень безпеки платежів та захисту конфіденційної інформації клієнтів. Відповідно ми спостерігаємо високу активність серед користувачів та, що найголовніше – це якісний показник роботи банківської системи та платіжних платформ, зокрема не тільки в середині країни, а ще й міжнародні перекази, завдяки міжнародним платіжним системам Visa та Mastercard. [2]

За даними оверсайту інфраструктури фінансового ринку, наданими Національним банком України, станом на 1 січня 2023 року в Україні було зареєстровано 54 платіжні системи, з яких дві є державними, 36 були створені резидентами (15 - банками та 21 - небанківськими установами), а 6 були створені нерезидентами. Крім цього, до кінця 2022 року в Україні було зареєстровано 132 учасники платіжних систем (окрім СЕП) та 35 технологічних операторів платіжних послуг. [1]

У фінансовому стані платіжної системи в Україні станом на 1 січня 2021 року було виявлено 41 систему грошових переказів, з яких 32 були створені резидентами, а 9 - нерезидентами. У 2020 році діяли такі платіжні системи, як

Система електронних переказів Національного банку України (СЕП НБУ), карткові платіжні системи "MasterCard", "Visa", Простір та інші системи грошових переказів. За допомогою цих систем у 2020 році було здійснено переказ коштів на суму 255,2 млрд грн в межах України, або 9489,6 млн доларів США, 2697,4 млн доларів США до України та 556,2 млн доларів США за межі країни. Проте, спостерігається тенденція до перевищення отриманих коштів з-за кордону через міжнародні системи грошових переказів. [2]

У 2022 році в Україні фактично здійснювали діяльність такі платіжні системи (рис. 1): СЕП; карткові платіжні системи (MasterCard, Visa, ПРОСТІР та інші); системи переказу коштів, серед яких: 7 – систем, створених банками; 18 – систем, створених небанківськими установами; 4 – внутрішньобанківських систем; 8 – систем, створених нерезидентами.

Найбільшу суму платежів і переказів у межах України протягом травня – грудня 2022 року (рис.1) здійснено в СЕП – 107,0 трлн грн, або 95,7% усіх платежів та переказів у межах України. Водночас найбільшу кількість платежів та переказів здійснено в карткових платіжних системах (5,1 млрд шт., або 88,2%).

Рис.1- Сума платежів і переказів у межах України, млрд грн. [1]

Система електронних переказів (СЕП) залишається єдиною системно важливою платіжною системою в Україні опираючись на наступні дані:

- СЕП забезпечує здійснення 98% міжбанківських платежів в державі, що підкреслює його значимість у фінансовій інфраструктурі.

- СЕП виконує операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, що підтверджує його роль у забезпеченні безперебійного функціонування фінансового ринку.

- СЕП виконує регулювання зобов'язань учасників, що виникають в інших платіжних системах, що підкреслює його центральну позицію в координації та забезпеченні фінансової стабільності.

Таким чином, системна важливість СЕП підтверджується через його розширену роль у здійсненні міжбанківських платежів, операціях з цінними паперами та регулюванні зобов'язань учасників. Останнім часом все більш популярною стає безконтактна оплата, яка дозволяє швидко та зручно здійснювати оплату за допомогою спеціальних пристроїв, які читають інформацію з чіп-карт або смартфонів. Українські банки активно пропонують своїм клієнтам можливість використовувати безконтактну оплату, а також встановлюють спеціальні термінали для її здійснення.

За результатами моніторингу діяльності платіжних систем України у 2022 році НБУ визначив перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури (табл.1).

Таблиця 1 - Перелік важливих об'єктів платіжної інфраструктури України [1]

Важливих платіжних систем	Важливі учасники платіжних систем	Важливі оператори послуг платіжної інфраструктури
"MasterCard", MasterCard International Incorporated, США	АТ КБ "ПриватБанк" (СЕП НБУ, "MasterCard", "Visa")	ПрАТ "Український процесінговий центр"
Visa", Visa International Service Association, США	ТОВ "ФК "Контрактовий Дім" ("Фінансовий світ"	ТОВ "ЕЙСІ ДІСІ ПРОЦЕСІНГ"
"NovaPay", ТОВ "НоваПей", Україна	ТОВ "Універсальні платіжні рішення" ("Фінансовий світ")	ТОВ "ТАС ЛІНК"
"Фінансовий світ", ТОВ "Українська платіжна система",		

Україна		
Поштовий переказ", АТ "Укрпошта", Україна.		

Зазначимо, що у 2002 році НБУ створив платіжну систему НПС "ПРОСТІР" з дотриманням відкритих міжнародних стандартів, це державна платіжна система, в якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою електронних платіжних засобів. Учасниками ПРОСТІР є банки та небанківські установи (усього 52учасника на сьогодні). Основним продуктом системи є платіжні картки ПРОСТІР (560 тис карток), що випускаються українськими банками до рахунку клієнта. З їх використанням можна здійснювати будь-які платіжні операції на території України – розрахунки в торговельній мережі та мережі Інтернет, отримання готівки в банкоматах (14 тис. банкоматів) та через термінали (50 тис. терміналів самообслуговування та 330 тис. платіжних терміналів) на касах магазинів, перекази коштів з картки на картку та інші операції.[1]

Як висновок можемо зазначити, що Україна має значні перспективи розвитку банківської системи. Це в першу чергу пов'язано зі стрімким розвитком технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, обробка даних в реальному часі тощо. Ці нові технології впливають на платіжні системи, сприяючи їх більш ефективному, безпечному та зручному функціонуванню. З цього випливають наступні ефекти – це розширення безготівкових платежів та цифрова трансформація, адже ці фактори неодмінно прискорюють транзакції, зменшують витрати на обробку готівки, полегшують аналіз фінансових операцій та боротьбу зі злочинністю. І найголовніше – це все ж таки орієнтація на користувачів, і тому цифрова трансформація дозволяє банкам підвищити доступність послуг, запровадити інноваційні платіжні рішення та покращити взаємодію з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Національний Банк України. Річний звіт з оверсайта інфраструктур фінансового ринку за 2022 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2022.pdf?v=4 (дата звернення 6 травня 2023).
2. Худолій Ю., Таранець Б. (2021) Сучасний стан та інноваційні напрями розвитку платіжних систем в Україні. *Соціальна економіка*. 2021, 62, 177–191. URL: <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/18258/16861> (дата звернення 4 травня 2023).

Тези виконано в межах науково-дослідних робіт № 0121U114364 «Соціально-економічні виклики в умовах цифровізації суспільних відносин»; № 0121U114570 «Конвергенція економічних та освітніх трансформацій в умовах діджиталізації»

